

Ralph Linton

Seria wydawnicza
Laboratorium Kultury
t. VII

Redaktorzy tomu:

Adam Pisarek

Kamil Kozakowski

Katowice 2019

Seria wydawnicza Laboratorium Kultury, t. VII: Ralph Linton

Redaktor serii: Adam Pisarek

Seria wydawnicza Laboratorium Kultury jest kontynuacją rocznika „Laboratorium Kultury”.

<http://www.laboratoriumkultury.us.edu.pl>

Recenzenci tomu:

Michał Borys, Tomasz Ferenc, Zdzisław Mach,

Marianna Michałowska, Ewa Nowicka

Redaktor: Jakub Dziewit

Projekt okładki: Agnieszka Lesz

Redaktor techniczny: Jakub Dziewit

Korektor: Magdalena Kopec

Skład i łamanie: Aleksandra Kielkowska

Współpraca: Tomasz Kielkowski

Copyright © by

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2084-4697

ISBN 978-83-226-3788-3

(wersja drukowana)

ISBN 978-83-226-3789-0

(wersja elektroniczna)

Wydawca:

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice

www.wydawnictwo.us.edu.pl

e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 11. Ark. wyd. 12.

Papier Munken Polar 100 g, vol. 1.13 Cena 49,90 (w tym VAT)

Druk i oprawa: Volumina.pl Daniel Krzanowski

ul. Księcia Witolda 7-9, 71-063 Szczecin

Współczesny badacz ma nadzieję, że w czasie tego okresu zaskakującej wolności – a okresy wolności są niezwykle rzadkie w historii świata – możemy zejść wystarczająco daleko, by położyć solidne fundamenty, na których badacze następnej cywilizacji będą mogli budować kolejne warstwy.

Ralph Linton, *Tree of culture*

Adam Pisarek, Kamil Kozakowski

Ewa Kosowska

Adam Pisarek

Kewin Nazencew

Kamil Kozakowski

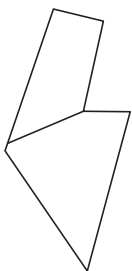
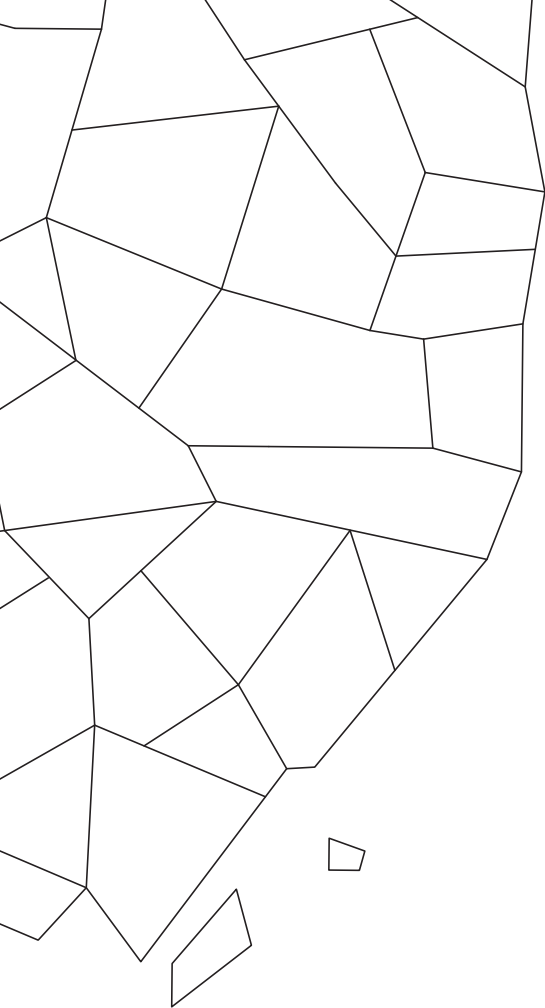
Ralph Linton

Agata Stronciwilk

Adam Pisarek, Marek Pacukiewicz, Kamil Kozakowski

Spis treści

Wprowadzenie	9
Kulturowe podstawy osobowości. Zaproszenie do lektury	13
Konfiguracje. Ralph Linton i wybrane zagadnienia z historii antropologii amerykańskiej pierwszej połowy XX wieku	37
Ralph Linton a Sigmund Freud. Społeczno-kulturowe uwarunkowania osobowości	63
W poszukiwaniu szlachetnych słowiańskich wartości. Polska ideologia słowianofilska w świetle badań Ralpha Lintona nad problematyką ruchów natywistycznych	77
Sztuka prymitywna	113
Życie i śmierć obrazów. O statusie obrazu w twórczości Szymona Prandziocha	129
Laboratorium w pracowni: wzór	147

Wprowadzenie

Oddajemy w Państwa ręce tom, który zdecydowaliśmy się poświęcić do-
robkowi naukowemu Ralpa Lintona. Nie sposób nie docenić dokonań
badacza, który miał istotny wpływ na wyprowadzenie amerykańskiej antropo-
logii z muzealnych sal i związanie jej z krajowymi uniwersytetami, gdzie stała się
pełnoprawną dyscypliną naukową¹.

Uważamy, że dorobek Lintona – znanego w Polsce głównie za sprawą *Kulturo-
wych podstaw osobowości* – wymaga i warty jest indywidualnego omówienia. Jerzy
Szacki charakteryzował amerykańskiego antropologa jako badacza niedającego się
„zaszufladkować” w jednej dziedzinie. Jak pisał:

Lintona nie można scharakteryzować poprzez zaliczenie go do jakiejś jednej określonej
„szkoły”, czerpał bowiem z wielu źródeł i to nie tylko antropologicznych. On sam podnosił
niezależność od „szkół” do godności zasady, powiadając, że z każdą z nich pragnie odbyć
część drogi, ale z żadną nie chce przejść jej do końca².

Pracując nad tym tomem, zależało nam właśnie na ukazaniu Lintona jako
badacza wszechstronnego, zainteresowanego wieloma aspektami kultury oraz
czerpiącego inspiracje z różnych dziedzin. Amerykanin traktował bowiem

¹ Por. J. Szacki, *Wstęp do wydania polskiego*, w: R. Linton, *Kulturowe podstawy osobowości*, tłum. A. Jasińska-
Kania, wstęp J. Szacki, Warszawa 1975, s. VII.

² Tamże, s. XIII.

kulturę całościowo – jako zbiór nierozzerwalnie połączonych ze sobą elementów – do której zrozumienia potrzebna jest ścisła współpraca antropologów, socjologów i psychologów³. Podążając tym tropem, nie skupialiśmy się tylko na jednym aspekcie dorobku naukowego lub wybranej publikacji badacza. Oprócz wątków biograficznych i analizy treści prac amerykańskiego antropologa, chcieliśmy również potraktować jego koncepcje jako swoiste inspiracje do rozważań nad problemami kulturowymi, które nie pojawiały się bezpośrednio w pracach uczonego. Spojrzenie na niektóre kwestie poprzez pryzmat twórczości naukowej Lintona może rzucić nowe światło zarówno na osobę badacza, jak i szczegółowe problemy.

Tom otwiera artykuł Ewy Kosowskiej, stanowiący zachętę do lektury *Kulturowych podstaw osobowości* – jedynej przetłumaczonej na język polski książki Lintona. Autorka przekonuje, że jest to pozycja wciąż inspirująca i skłaniająca do zadawania centralnych dla nauk o kulturze pytań. Adam Pisarek w swoim artykule stara się natomiast przybliżyć konteksty naukowe i środowiskowe, wpływające na kształt twórczości amerykańskiego badacza. W formule naukowej biografii próbuje pokazać zarówno niepowtarzalny charakter podejmowanych przez niego decyzji i realizowanych projektów, jak i ogólne ramy teoretyczne, instytucjonalne i metodologiczne legitymizujące działalność antropologa. Tym samym rekonstruuje także kształt procesów konstytuujących XX-wieczną amerykańską antropologię kulturową.

Kewin Nazencew zajmuje się źródłami inspiracji Lintona i przygląda się wpływowi koncepcji Sigmunda Freuda na sposoby myślenia o osobowości. Pokazuje też interesujące drogi idei psychoanalitycznych, które do amerykańskiego antropologa dotarły przez Abrama Kardinera – uczestnika Freudowskich seminariów. Kamil Kozakowski przyjmuje natomiast inną perspektywę – stara się zastosować koncepcję Lintona do badań XVIII- i XIX-wiecznej kultury polskiej. Interpretuje znane zjawiska za pomocą narzędzi do tego wcześniej nieużywanych, ale równocześnie zadaje też pytanie o granice ich zastosowań.

W tomie publikujemy także tłumaczenie artykułu Lintona *Primitive art* opublikowanego w 1941 r. w „The Kenyon Review”. Tekst ten powraca kilkakrotnie w pośmiertnych wspomnieniach przyjaciół Lintona jako przykład jego niezwykłego czytania. Dla nas stanowi zaś dokument przywołujący ducha antropologii lat 40. XX w. Nawiązuje także do prowadzonego konsekwentnie od lat projektu

³Por. R. Linton, *Kulturowe podstawy osobowości...*, s. 5–11.

Laboratorium w pracowni, w którym mierzymy się z problemem antropologicznej interpretacji współczesnych praktyk artystycznych. W efekcie w tomie znalazł się też kolejny artykuł będący pokłosiem współpracy z Pracownią Interpretacji Literatury Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, a dotyczący kategorii „wzoru”. Zgodnie z kluczem artystycznym monografia zawiera również artykuł Agaty Stronciwilk będący interpretacją wybranych dzieł Szymona Prandziocha. Autorka podejmuje w nim próbę odpowiedzi na pytanie o status obrazu w twórczości tego śląskiego artysty.

Zestaw tekstów związanych z twórczością artystyczną i łączących się z postacią Lintona wyraźnie, lecz pośrednio, stanowi kontynuację pomysłów, które realizowaliśmy wcześniej w ramach prac nad czasopismem „Laboratorium Kultury”. Reforma nauki i szkolnictwa wyższego nazywana „Ustawą 2.0” oraz związane z nią rozporządzenia spowodowały, że nasz tytuł przestał funkcjonować w dotychczasowej formule. Ciągłość myśli i profilu naukowo-badawczego będziemy próbowali utrzymać w postaci serii wydawniczej o tej samej nazwie. W tej formule chcemy pracować dalej nad przedsięwzięciami z zakresu historii i teorii nauk o kulturze.

Adam Pisarek
Kamil Kozakowski